

КРАТКО УПЪТВАНЕ

за

дѣйствие противъ крѣпоститѣ и атаката имъ.

Съставилъ: Г. Вазовъ.

СОФИЯ

Печатница „Воененъ Журналъ“

1909.

Кратко упътване

за

дѣйствиe противъ крѣпоститѣ и атаката имѣ.

Общи положения.

1. Ако неприятелската крѣпость трѣбва да бѣде прѣвзета, било защото бѣрка на развитието на нашитѣ военни дѣйствия, било по други нѣкои важни причини, то *крѣпостта се атакува*.

2. Ако завладяването ѝ прѣдставлява за насъ второстепененъ интересъ, било защото тя нѣма важно значение на операционния театръ, било защото е на страна отъ нашата главна операционна линия, то достатъчно е да се *наблюдава*, за да се не позволи на гарнизона ѝ да безпокои нашитѣ съобщения съ тѣла. За тая цѣль се отдѣля *наблюдателенъ отрядъ*.

3. Веднажъ прието рѣшение крѣпостта да се атакува, тя трѣбва да бѣде прѣвзета *възможно бързо*, за тая цѣль атакующия трѣбва да използва всѣки пропускъ или грѣшка на отбраняющия.

4. Основния способъ за превземане на една голяма крѣпость е *обсадата* (правилната или постепената атака).

Неочакваното нападение е непримѣнимо къмъ голяма крѣпость, като самостоятеленъ способъ.

Блокада, съ цѣль да се изтопи съ гладъ една голяма крѣпость, ще поиска дълго врѣме и къмъ нея

се прибѣгва когато нѣма достатѣчни сръдства за водене обсаднитѣ работи.

Бомбардировката на една голѣма крѣпость е безполезно харчене на снаряди, но тя може да бѣде съ полза употребена противъ единъ фортъ или малка крѣпость и то при условия, че има голѣмъ запасъ отъ снаряди.

Ускорената атака е основана единствено на грѣшките на отбраната; тя може да бѣде прѣдприета при обсадата на една голѣма крѣпость въ ония именно моменти, когато отбраната е небрѣжна или слаба. Ако подобенъ случай се прѣдстави до пристигането на обсадния паркъ, ускорената атака се прѣдприема макаръ и само съ помощта на полската лека и тежка) артилерия.

Обсада (постепенна атака, правилна атака) на една голѣма крѣпость.

5. Възможно бързото появяване прѣдъ крѣпостѣта, бързото ѝ обграждане (блокиране), сериозни приготовления за нанисане рѣшителна побѣда съ огънь, постигане на тая побѣда и успѣшния шурмъ — ето въ кратко задачата на обсадата.

6. за обсадата на една голѣма крѣпость е нужно *обсаденъ отрядъ* (армия, корпусъ) и *обсадни сръдства*. Доставка на обсаднитѣ сръдства подъ крѣпостѣта е най-трудната задача на командующия обсадната армия. Подвозката на обсадния артилерийски паркъ съ първия комплектъ снаряжение и своеврѣмното му попълнение е съединено съ голѣми затруднения, които ще порастнатъ до крайностъ, вслѣдствие на необходимостѣта да се докаратъ едновременно и други огромни тяжести за обсадната армия, било по продоволствието ѝ, било за другитѣ нужди на армията.

7) Прѣди да се пристѣпи къмъ обсадата, необходимо е да се организира транспортната частъ и обезопасятъ етапнитѣ линии. По-гибелно е да се снима

) 15 с. м. полски гаубици.

обсадата, отколкото съвсѣмъ да се не прѣдприема. За подвозка на обсаднитѣ сръдства, воднитѣ съобщения, ако има такива добри, сж за прѣдпочитане прѣдъ желѣзнопѣтнитѣ.

8. Прѣмѣшването на обсаднитѣ сръдства на голѣми разстояния по обикновенитѣ пѣтища е нѣщо крайно трудно и почти невъзможно; даже за прѣвозването на сравнително кжситѣ разстояния — отъ крайнитѣ желѣзнопѣтни пунктове или пристанищата до мѣсторазположението имъ прѣдъ крѣпостѣта, е полезно да се положатъ нужнитѣ релсови пѣтища.

9. Дѣйствиата противъ една голѣма крѣпость при обсадата ѝ, ще се състоятъ:

- Въ рекогносцировка на крѣпостѣта;
- Въ настѣпление на обсадния отрядъ;
- Обложение (блокада, обграждане);
- Дѣйствие слѣдъ обложението до пристигането на обсаднитѣ сръдства;
- Артилерийска борба за надмощие;
- Близкия пѣхотенъ ударъ.

Рекогносцировка на крѣпостѣта. — Съставъ и назначение на рекогносцирующия отрядъ.

10. Рекогносцирующия кавалерийски или смѣсенъ отрядъ при първия още натискъ разрушава главнитѣ сухопѣтни водни и телеграфни съобщения на всички, или на указанитѣ въ особена инструкция фронтове, унищожава водопроводитѣ, захваща складоветѣ и транспортитѣ, желѣзнопѣтния подвиженъ съставъ и важнитѣ технически съоръжения. Едновременно съ това се произвежда грижливо рекогносцировка *за откриване на прѣднитѣ позиции* и добиване свѣдѣния за гарнизона, въоръжението и др. отбранителни сръдства на крѣпостѣта.

Отряда се формира главно отъ кавалерия. За по-голѣма устойчивостъ, прибавятъ се на дивизия кавалерия 2 пѣхотни дружини, 2 пионерни роти, 2 батареи митральози, 2—3 батареи полски лежки гаубици.

11. Началника на рекогносцирующия отрядъ трѣбва да бѣде ориентиранъ отъ началника на обсадния отрядъ върху:

1) Обща обстановка.

2) Нашата задача и намѣрения.

3) Имената на офицеритѣ: генералъ-щабни, артилерийски, инженерни и интендантски, които се придаватъ къмъ отряда за обсадни цѣли.

4) Подробности въ развѣдкитѣ: какво да бѣде разузнато и степенѣта на важността на разнитѣ развѣдки.

5) Службата на донесенията и други подробности, каквито бждатъ признати за нужни.

12. На коннитѣ части трѣбва да бждатъ дадени отъ началника на отряда не само общи указания, но и подробни упътвания, като имъ се каже опредѣлено какво трѣбва да разузнаятъ и каква особена задача трѣбва да се разрѣши. За това се съставя отдѣлна за всѣка частъ инструкция; въ зависимостъ отъ задачата ѝ въ инструкцията ще се укаже:

а) Пространството, което трѣбва да се освѣтлява и посоката на настѣпление на главнитѣ сили;

б) Разкриване на неприятелскитѣ прѣдни позиции, съ изучаване мѣстото, прѣзъ което трѣбва да се насочи удара противъ тѣхъ;

в) Състоянието на въоръжението (освѣтляване прѣдлежащата мѣстностъ, какви има нови укрѣпления, готовността на съществующитѣ батареи, позиционни пѣтища, наблюдателни постове);

г) Заемане на важнитѣ пунктове прѣдъ крѣпостѣта, като точно се укажатъ тунелитѣ, мостовѣтѣ, желѣзнопѣтнитѣ станции, които ще трѣбва да се заематъ и запазятъ или разрушатъ, въ зависимостъ отъ указанията получени отъ командующия обсадния отрядъ. Отъ своя страна послѣдния трѣбва да получи надлѣжителнитѣ указания отъ главнокомандующия, за да не бждатъ поврѣдени нужнитѣ за армията съоръжения;

д) Родъ и количество на запаситѣ, които ще трѣбва да се събератъ, съ указание мѣстото на склада;

е) Бъркане на населението да излѣзе изъ крѣпостѣта;

ж) Разваляне водопроводитѣ;

з) Въ кои участъци и на какво протяжение да се развалятъ желѣзнитѣ и обикновеннитѣ пѣтища, мостовѣтѣ, телеграфнитѣ и телефоннитѣ линии;

и) Залавяне глѣбнитѣ станции.

Настѣпление на обсадния отрядъ.

13. Произвежда се съ цѣль да се атакуютъ ония прѣдни позиции, които бъркатъ за едно потѣсно сближение съ противника, за разположение на обсадната артилерия и то главно въ зоната гдѣто прѣдполагаме да развиемъ нашата потѣтѣшна атака и прилежащитѣ къмъ нея участъци. Въ зависимостъ отъ това, обсадния отрядъ настѣпва въ една или нѣколко колони, които обаче трѣбва да се намиратъ въ тѣсна взаимна свѣзка.

14. Настѣпвающитѣ срѣщу крѣпостѣта войски трѣбва да застѣпятъ непосредствено къмъ нея само тогава, когато се иматъ подъ рѣка достатѣчни срѣдства, за да може да се завладѣе и обезпечи онова пространство, което е необходимо за поставяне обсадната артилерия. Дотогава настѣпвающия се ограничава съ наблюдението на крѣпостѣта и рекогносцируването ѝ. Прѣждеврѣмното настѣпление съ обикновеннитѣ срѣдства за полската война срѣщу дѣятеленъ противникъ, може да доведе до нелука.

Обсаднитѣ срѣдства, необходими още отъ самото начало, сж: тежката полска артилерия, шанцевия паркъ, въздухоплавателното и освѣтително отдѣления.

Подобна прѣдпазливостъ е, може би, излишна само срѣщу крѣпости съвършено слаби или неподготвени.

Обграждане (обложение, блокада).

15. То има за цѣль да не допустне усиливането на гарнизона съ хора, орѣдия, бойни и хранителни

припаси, да не допусне масовото напущане на крѣпостта отъ жителитѣ ѝ, да прѣкъсне всичкитѣ сношения на крѣпостта съ вънкашния свѣтъ, като стѣсни дѣйствиата на гарнизона въ ограничения районъ на оржедния крѣпостенъ изстрѣлъ.

Обграждането става съ заемане позиции на важнитѣ възли на съобщение и съ наблюдение междинитѣ отъ кавалерията. Тия позиции се избиратъ вънъ отъ дѣйствителнитѣ изстрѣли на крѣпостта и могатъ и да не бждатъ заети еднакво силно, но трѣбва да бждатъ добрѣ укрѣпени, за да издържатъ до подхода на резервитѣ натиска на една контръ-атака отъ страна на гарнизона. Трѣбва между отдѣлнитѣ позиции да съществува обезпечена свръзка.

Забѣлѣжка. Едно непрѣривно заграждане на крѣпостта е съединено съ голѣмъ разходъ на хора за стражево охранение и съ ослабване на силитѣ, прѣд-назначени да дѣйствуватъ въ атакваната зона. Отъ друга страна, отдѣлянето на малки части въ отдѣлнитѣ позиции по блокадната линия, силно отдалечени една отъ друга, е съединено съ опасностъ да бждатъ бити по отдѣлно. Това послѣдно обстоятелство може да бжде отстранено съ силно укрѣпване на отдѣлнитѣ позиции и чрѣзъ свръзката имъ съ телеграфи, телефони и хелиографи и чрѣзъ подвиженъ резервъ. Контръ-атакитѣ (излазкитѣ) на гарнизона се отбиватъ съ комбинирани дѣйствия отъ съседнитѣ отряди и подвижния резервъ. Тия отдѣлни, по блокадната линия, позиции ще послужатъ и като опорни точки за наблюдателнитѣ конни части и за производство на поблизка и по-тщателна развѣдка на крѣпостта.

16. Укрѣпването на позициитѣ отъ блокадната линия става тозъ часъ послѣ заемането имъ. Въ послѣдствие тѣ се усъвършенствуватъ непрѣривно, като се усилятъ укрѣпленията и умножаватъ изкуственитѣ прѣпятствия въ онѣя мѣста, гдѣто неочаквана атака е лесна. Слѣдъ това се строятъ закрития противъ артилерийския огънь и лошото врѣме. Да се избѣгватъ въ укрѣпленията високитѣ профили, а горжитѣ имъ да бждатъ открити. Укрѣпленията и окопитѣ да

се свързватъ съ ходове за съобщение помежду имъ и съ тилътъ, като се приспособяватъ послѣднитѣ за стрѣлба. Задъ фланга на всѣка отдѣлна група, въ отстъпъ назадъ, да се подаватъ запасни укрития за обезпечение въ случай на обхватъ. Въ всѣка група да се прѣдвижда тилова позиция за обезпечение контръ-атаката ѝ, въ случай че противника завземе неочаквано нѣкои отъ укрѣпленията на блокадната главна отбранителна линия. Особенна грижа трѣбва да се има за пжтищата, съобщенията; прѣзъ рѣкитѣ се прѣхвърлятъ мостове или пасарели, снабдяватъ се съ нужното охранение; турятъ се лужнитѣ пжтни знакове и, ако е нужно — и особни постове, устрояватъ се денни и нощни оптически сигнализации; установаватъ телефонни и телеграфни линии и се приематъ мѣрки за охраната имъ.

17. Не винаги блокадната позиция, прѣд-назначена да отбие контръ-атакитѣ, ще бжде въ всичкитѣ свои части вънъ отъ дѣйствителния огънь отъ крѣпостта; понекога дѣятелния противникъ се подава напредъ, прѣдъ пояса на фортоветѣ, съ добрѣ приспособени отбранителни постройки. Въ подобни случаи е необходима голѣма бдителностъ и силно заемане на блокадната позиция и по сериозна подготовка за отбраната на послѣдната, която трѣбва да се усъвършенствува непрѣстанно всѣки день. Охраната на позицията се изпълнява отъ стражевата верига, по правилата дадени въ устава за полската служба.

18. За удобство въ командно отношение, блокадната линия съ прѣдстоящата ѝ зона се раздѣля на отдѣли, които се повѣрватъ на особни началници — *началници на отдѣли на блокадата.*

Дѣйствия слѣдъ обложението до пристигането на обсаднитѣ орждия.

19. Първия натискъ и обграждане ще дадатъ възможностъ на началника на обсадната армия и на неговия генераленъ, артилерийски и инженеренъ щабове да се ориентиратъ въ полученитѣ свѣдѣния, на

основание на което се съставя плана за атаката на избрания фронтъ.

Съображенията за избиране фронта на атаката могат да станатъ и на основание изучаванията отъ мирно врѣме: избира се за атака оня участъкъ отъ фортовия поясъ, завладяването на който ще има рѣшително влияние върху участъта на цѣлата крѣпостъ. Това условие е главното. При това е желателно, щото фронта да се обхваща лесно, да има отпрѣдъ му благоприятна за инженернитѣ работи почва, удобни подстъпи, да се намира близко до пѣтя на подвоза.

20. Независимо отъ горното, за по-близко запознаване съ мѣстността на която ще се дѣйствува, за по-подробно изслѣждане на новитѣ работи, произведени отъ отбраняющия въ периода на мобилизацията, е необходима лична рекогносцировка, която се произвежда отъ началника на обсадния отрядъ заедно съ началника на щаба, началника на обсадната артилерия, началника на инженеритѣ, началниците на дивизиитѣ, командиритѣ на пионернитѣ части, началниците на депата и парковетѣ и началниците на телеграфната и желѣзнопътна служби.

21. Връзъ основа на тая рекогносцировка и частнитѣ плзнове на началника на инженеритѣ и началника на артилерията, се съставя отъ началника на отряда окончателенъ планъ за атаката.

Въ тоя планъ се нанасятъ: атакуваната зона съ обозначение: избранитѣ за атака фортове (най-малко два форта), мѣстото на обсаднитѣ батареи, линията на прикривающата главна позиция, мѣстото на първата стрѣлкова и послѣдующитѣ позиции (паралели) съ ходоветѣ за съобщение между тѣхъ съ тила и съ обсаднитѣ батареи, мѣстата на главнитѣ и секторални паркове и инженерни депа. Заедно съ това се отпрѣдѣлятъ и границитѣ на атакуваната зона и се дѣли, ако е нужно, на *сектори*, които се повѣрватъ на *отдѣлни началници на секторитѣ*. Въ плана се показва и окончателното разпрѣдѣление на войскитѣ, като се има прѣдъ видъ, щото въ атакуемата зона

да бжде голѣмата сила, а въ другитѣ отдѣли на блокадата само строго необходимото.

22. Къмъ мѣстата, които бждатъ избрани за разположение на артилерийския обсаденъ паркъ и главното инженерно депо, се съсредоточаватъ артилерийскитѣ и инженерни обози, а сжщо складиратъ се запаси отъ пѣртове, дървени материали и пр., за което ще се поискатъ обширни работи по подготовка на съобщения, настилане нужнитѣ релсови пѣтища телеграфни линии и др. такива, които ще се разклонятъ чакъ до обсаднитѣ батареи.

Сжществующитѣ пѣтища и скели се поправятъ, а ако има рѣчни съобщения годни за използване, доставятъ се кораби, устройватъ се кейове и пр. Подобряватъ се или създаватъ се нови пѣтища и мостове отъ точкитѣ на стоварването до складоветѣ, турятъ се указатели на пѣтищата, освѣтлителни апарати маскирани отъ къмъ крѣпостъта.

23. Прѣзъ врѣмето до като ставатъ тия приготовления за атаката, ще стане нужда да се водятъ цѣлъ редъ боеве съ дѣятелния гарнизонъ, за да изкопчемъ отъ него прѣднитѣ позиции, които ни бъркатъ, да завземемъ и се утвърдимъ окончателно на ония отъ тѣхъ, които ще заеме пѣхотата за да прикрие надѣждно обсаднитѣ батареи на избрания за атака фронтъ. Тая прикривающа обсаднитѣ батареи позиция трѣбва да бжде възможно добръ усилена противъ всички прѣдприятія на противника. Пѣхотата се разполага въ окопи и укрѣпления, усилені съ изкуствени прѣпятствия; тамъ гдѣто мѣстността не дава укритие за полскитѣ орждия, правятъ се изкуствени; получаватъ широко примѣнение разнитѣ ходове съобщения, блиндажи и др. такива. Тая позиция, която ще послужи като база за по-нататѣшната атака, се нарича *главна*. Тя трѣбва да бжде избрана прѣдъ обсаднитѣ батареи по начинъ щото да се не поражава отъ огъня насоченъ въ батареитѣ и укрѣпването ѝ трѣбва да става незабѣлѣзано за противника и по прѣдварително изработенъ проектъ отъ началника на инженеритѣ, като подъ охраната на стражевата верига или

на прѣднитѣ части се подготви по-напрѣдъ *скелета на позицията* и съ пристигането на обсадната артилерия се заеме окончателно и попълни бързо съ окопи. Тая скришностъ е необходима, за да се не досѣти прѣдварително противника за мѣстото на главната позиция и, слѣдователно, за посоката въ която ще се разположатъ обсаднитѣ батареи. Полезно е за тая цѣль да се произвеждатъ работитѣ на едно голѣмо протяжение като на мѣста се произвеждатъ изкусно и фиктивни работи.

Забѣлѣжка. При борбата за завладѣване на прѣднитѣ позиции особна полза ще принасятъ навѣснитѣ оръдия, особно отъ по-крупенъ калибръ, като 15 см. полски гауцици и мортири, по смѣтка 3 батареи на дивизия.

Артилерийска борба за надмощие (артилерийска атака).

24. Обсаднитѣ батареи, които унищожаватъ неприятелската артилерия, веркитѣ, закритията му и др. т., се строятъ на разстояние 2000 до 3000 м отъ цѣльта, възможно по-незабѣлѣзано, като се приематъ всички мѣрки за своеврѣмнената имъ готовностъ, за да открие едноврѣменно огънь отъ цѣлата строяща се група.

Да се завари противника до като още е неготовъ, да се влѣзе въ артилерийски бой съ рѣшително прѣвъзходство на силитѣ — ето задачата къмъ рѣшението на която трѣбва да бждатъ напрѣгнати всички усилия и изпълнението на която обѣщава най-бързъ успѣхъ.

Забѣлѣжка. Едноврѣмненната готовностъ отъ цѣлата група (2—3) батареи е нужна: 1) за да прѣдставляватъ значителна сила при откриване на огъня; 2) защото съ откриването приблизителното мѣсторазположение на една батарея, затруднява се вече постройката на другитѣ батареи отъ сѣщата група. Само по себе си се разбира, че групитѣ, веднажъ готови, тѣ могатъ да влѣзатъ въ борба безъ да очакватъ готовността на другитѣ групи.

Пѣхотния ударъ; взаимнодѣйствието на пѣхотата съ артилерията и пионеритѣ.

а) *Заемаването на първата стрѣлкова позиция (първата паралель).*

25. Въ врѣме на артилерийския бой неприятелския огънь отъ врѣме на врѣме противъ нѣкои участъци отъ атакуваната зона замѣлчава все повече и по-надълго. Пѣхотата се ползува отъ тия моменти за да се подава напрѣдъ при помощта на закрития, като използвава разбира се и мѣстнитѣ такива, и се стрѣми възможно по-скоро да заеме първата стрѣлкова позиция за ближния бой (първата паралель), като положи всички усилия за устройството и свѣрзката ѝ съ тила. Тя ще послужи като база за по-нататѣшнитѣ дѣйствия.

б) *По-нататѣшното напрѣждане на пѣхотата.*

26. По сѣщия начинъ става и по-нататѣшното напрѣждане на пѣхотата до *последната* стрѣлкова позиция, която се заема възможно близо къмъ фортовата отбранителна линия, за откриване близкъ пушеченъ и митралязенъ огънь.

Забѣлѣжка. Между послѣдната и първата стрѣлкова позиции може да има, въ зависимостъ отъ нуждата, нѣколко окопни позиции. Всѣка нова позиция се обезпечаватъ съ заемаването на мѣстнитѣ прѣдмѣти, а въ отсъствието имъ — съ устройството на достатъчно и добръ маскирани окопи, като се свѣрзватъ съ тила чрѣзъ ходове за съобщение, обезпечени отъ погледитѣ и продолжитѣ изстрѣли на противника. Прѣднитѣ окопи се заематъ отъ веригитѣ, а задлѣжашитѣ — отъ резервитѣ.

27. Окопнитѣ позиции се строятъ или едноврѣменно по цѣлото протяжение или по части съ послѣдователно движение на прѣднитѣ части напрѣдъ. Често двата способа се комбиниратъ заедно.

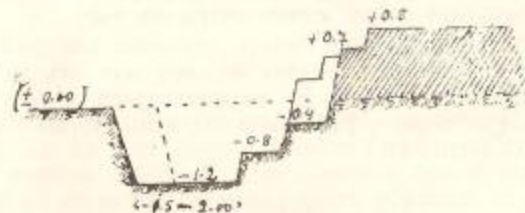
Прѣднитѣ части, къмъ които се придаватъ и пионери съ инструменти и материали, се ползуватъ

отъ всеки случай за да се подадатъ напредъ и да се докопатъ до линията, прѣдвидена отъ началството за разположение на пѣхотната позиция. Отдѣлнитѣ окопи на стрѣлцитѣ се устрояватъ по начинъ щото да могатъ да бждатъ използувани за бждащата пѣхотна позиция.

28. За да се завземе едновременно значителенъ участъкъ отъ избраната пѣхотна позиция (паралелъ) постѣпва се така: една частъ отъ секторалния резервъ сформирава нѣколко работни колони, които се развърщатъ по начинъ щото да съхранятъ тактическата свръзка въ всеки участъкъ. За всяка колонна се указва сборния пунктъ, разпрѣдѣлението на пионеритѣ, раздаването на инструмента, часа на сбора и началото на движението, пѣтищата къмъ подстѣпнитѣ и излазитѣ къмъ мѣстото на работитѣ.

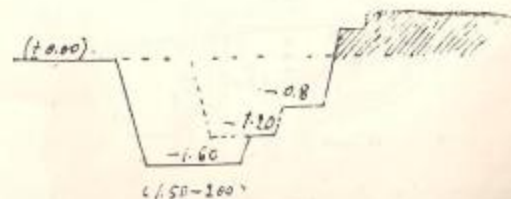
Ако е нужно, назначава се и резервъ отъ работници. Инструментитѣ се приготвятъ въ инженерното депо, въ разходнитѣ депа и въ сборнитѣ пунктове, а материалитѣ — въ мѣста възможно близки до мѣстото на работитѣ. Рекогносцира се мѣстото на работитѣ, отбѣлзва се позицията която ще се заеме и пѣтищата по които ще се върви. Като се смъркне, прѣднитѣ части, надлѣжно усилены, настѣпватъ безъ шумъ, развърщатъ се въ боенъ редъ и залѣгатъ прѣдъ линията, подлѣжаща на укрѣпяване. Работнитѣ колони, които сж получили вече всичкитѣ указания върху рода и начина на работата и сж били запознати какъ да се носи орѣжието и инструмента, какъ да се развърщатъ на мѣстото на работата, се приближаватъ водени отъ пионернитѣ офицери. Движението става безъ шумъ, заповѣдитѣ и командитѣ се подаватъ съ низкъ гласъ, заприщава се да се говори и да се пуши, да се пали огънь. Ако бжде насоченъ на колоната свѣтълъ снопъ отъ прожекторитѣ на противника, то тя да не се разпрѣсква, а да лѣга. Постановянето на работницитѣ върху линията на окопитѣ става или при помощта на вериги, като се изпращатъ по ротни или по взводно, или се строятъ прѣдварително въ нужното число работни редици,

съ интервалъ двѣ крачки помежду редицитѣ. Работата не се прѣкрятва освѣтъ по заповѣдъ, а именно, когато охранителнитѣ части не бждатъ въ състояние да отблъснатъ една атака, или ако прожекторитѣ освѣтятъ работницитѣ. Въ послѣдния случай работницитѣ лѣгатъ на земята и не се мърдатъ. Войскитѣ се намиратъ подъ непосредствената команда на своитѣ офицери, които сж отговорни за изпълнението на възложената имъ работа. Въ края на първата нощъ профильтъ на траншеитѣ трѣбва да бжде достатъчна, за да прикрие стоящъ човѣкъ (черт. 1). Прѣдъ разсымване прѣднитѣ части се подаватъ назадъ и заематъ подготвената по горния начинъ позиция, а работницитѣ се смѣняватъ съ други, които да уширятъ траншеитѣ. Смѣната става прѣзъ 24 часа.

Черт. 1.

29. За смѣната на прѣднитѣ части и работницитѣ се избиратъ различни часове; траншеитѣ се разширяватъ споредъ нуждата (черт. 1 и 2), като се

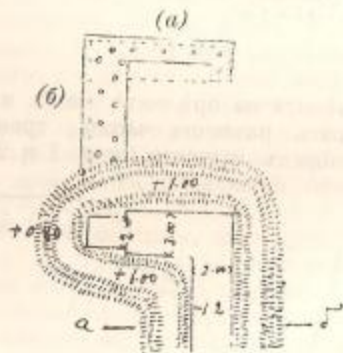

Черт. 2.

почва отъ траншеитъ прѣдначени за прѣдните части и тѣхнитъ резерви. Въ сѣщото врѣме се строятъ блиндажи, ниши за патронитъ, телефонни постове, прѣвръзочни пунктове, нуждници и пр.; устрояватъ се водоотводи за изсушване на траншеитъ, водоснабдението, обозначението на пѣтица и пролѣзи за секторалния резервъ, устрояватъ се изкуствени прѣпятствия прѣдъ паралелитъ въ участъцитъ, отъ гдѣто не се прѣдполага да се излиза. Работитъ по вътрѣшното устройство се ръководятъ изобщо отъ траншейнитъ пионерни офицери, находящи се подъ непосредственитъ заповѣди на началника на инженеритъ въ сектора.

Ако не е възможно да се изпълни работата съ лѣтяща сапа, трѣбва да се върви съ сапа прѣхвърлена, като се схваща всѣки удобенъ моментъ, за да се намали работата. При срѣденъ грунтъ, успѣха въ прѣхвърлената сапа е единъ метръ въ часъ.

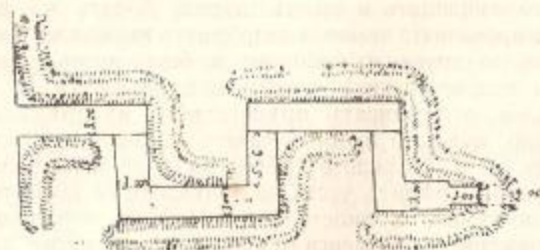
30. Правитъ сапи биватъ единични или двойни, въ зависимостъ отъ едната ли само или отъ двѣтъ страни се обстрѣлватъ. Въ първия случай се употребяватъ единъ редъ работници (а), а въ втория — два реда (б) (черт. 4).

Черт. 4

в. Последняя паралелъ.

31. Последняя паралелъ (шурмовата позиция) трѣбва да бѣде изнесена възможно напредъ. Ако бждатъ употребени шурмови пасарели, паралела се устроява не по-далечъ отъ двѣстъ метра отъ главната отбранителна линия. За помѣщение на приспособленията за шурма въ последняя паралелъ, задния склонъ се изрѣзва дѣто е нужно (черт. 5). Шурмовата позиция трѣбва да дава възможно повече излази, които да се анфилиратъ, да даватъ убѣжище за шурмовитъ части и тѣхнитъ приспособления, стѣпалца за изкачване, телеграфно и телефонно съобщение съ началника на сектора, съ началника на артилерията и инженерното депо.

Черт. 3.

32. Въ сѣщото врѣме офицери отъ крѣпостната артилерия и отъ пионеритъ, упражнени прѣдварително,

Черт. 5.

рекогносциратъ прѣпятствията, рововетъ и фланкирующитѣ постройки, за да опрѣдѣлятъ какво още е нужно да се разруши за удобно производство на щурма. Тия рекогносцировки се произвеждатъ когато се прѣкрати огъня. Избора на лицата трѣбва да бжде тщателенъ и сѣщитѣ лица да се изпращатъ нѣколко пѣти на сѣщия пунктъ, за да се добръ запознаятъ. Тѣ се изпращатъ и прѣдъ щурма. Хората въ рекогносцировачната команда напрѣдватъ възможно близко единъ до други, пѣлзишкомъ и безъ шумъ; избѣгватъ неприятелскитѣ патрули, въздържатъ се отъ стрѣлаба, отстраняватъ прѣпятствията въ прѣдѣла на крайно нужното и обозначаватъ съ знакове изслѣдвания пѣтъ. Облѣклото трѣбва да се не забѣлѣзва въ тъмнината. Бѣлитѣ части на облѣклото се замѣняватъ съ по-тъмни, а лицето и рѣцѣтъ се почерняватъ. Снаряжението ще зависи отъ възложената мисия: вѣжа за катерене, телъ, ролетки, бравди, ножници за жѣлѣзна телъ, отвѣсъ или багри за сондиране дълбочинитѣ, фенери; оръжието се състои повечето пѣти само отъ револвери.

33. При всѣка рекогносцировка трѣбва да се изслѣдва какво дѣйствиe е произвела артилерията. Освѣтъ това да се обърне внимание: а) на прѣдлѣжащата мѣстность: профила и облѣклото на прѣднитѣ ровове, положението на блокхаузитѣ въ тѣхъ, на обсервационнитѣ постове, вида на знаковетѣ за тревога и освѣтление, мѣстоположението, вида, обширността и особеноститѣ на изкуственитѣ прѣпятствия; положението на гласиса; най-удобнитѣ пролѣзи за щурмующитѣ части: признацитѣ които могатъ да правятъ да се мисли за сѣществуването на мини; б) на рововетѣ: планъ и профилъ; особеноститѣ въ разположението на изкуственитѣ прѣпятствия; рода и състоянието на фланкирующитѣ части, числото на амбразуригѣ, входоветѣ въ миннитѣ галерии; в) на външния валъ: начина на устройството, полата, бермата, изкуствениитѣ прѣпятствия, какъ е заета линията на огъня, числото, разположението, състоянието на наблюдателнитѣ вишки и ако има бронирани постройки,

охранителнитѣ постове; г) въ горжата: устройството на входа; вида на защищающитѣ входа постройки и фланкирующитѣ горжата постройки. Прѣдставя се тутакси отчетъ за рекогносцировката съ кроки на началника, който я е заповѣдалъ. Въ редактирането на отчета да се отличава онова което е лично видѣно, отъ онова що е видѣно отъ друго и отъ прѣдполагането; да се указва източникъ на свѣдѣнията и да се мотивиратъ прѣдположенията. Въ цифреннитѣ свѣдѣния да се указва кое е дѣйствително мѣрено и кое е на око опрѣдѣлено.

34. Пионерния офицеръ допълня работата на артилериста въ всичко що се отнася до прѣодоляването на прѣпятствията, обезвреждането или разрушението на минитѣ, фланкирующитѣ части и броневитѣ съоръжения.

35. Работитѣ по разрушението и разчистката се произвеждатъ по единъ методически начинъ, за да се приготви особенъ пролѣзъ за всѣка отъ щурмовитѣ колони. Пролѣзитѣ трѣбва да бждатъ възможно широки 8—10 метра; добръ е да се извършватъ изведнажъ и малко врѣме прѣди щурма; но понеже това е рѣдко изпълнимо, особно при широки прѣпятствия, ще стане нужда да се повтори това нѣколко пѣти, като се има прѣдъ видъ, че отбраната може да поправи поврѣдитѣ.

Повечето пѣти, най-сигурния способъ за разрушение е съ помощта на взривове. Ако имаме работа съ слаба телена мрѣжа, то жицитѣ се рѣжатъ или пѣкъ се покриватъ за да се устрои достѣпъ до жѣлѣзната рѣшетка. Засѣкитѣ отъ клонове не могатъ да бждатъ изтрѣгнати, освѣтъ ако сѣ лошо построени. За обезвреждаване на автоматическитѣ мини, изтрѣгватъ се или се скѣсватъ теловетѣ имъ при помощта на късачки, багри и др. т., съ които назначенитѣ за това хора си служатъ лѣгнало. Фланкирующитѣ постройки се подпушватъ, ако немогатъ да се разрушатъ по нѣкой начинъ.

36. Командитѣ, на които е възложено разрушението, се формиратъ, по възможностъ отъ сжитѣ хора, които сж произвеждали по-прѣди рекогносцировката. Силата на тия команди зависи отъ характера на прѣпятствията и приетия способъ за разрушението имъ: колкото командитѣ бждатъ по малобройни, толкова по-малко ще бждатъ забѣлѣзани. Тѣ се водятъ прѣимущественно отъ офицери; облѣклото и въоръжението както при рекогносцировката; инструментитѣ и снаряжението зависятъ отъ мисията. Разрушението се произвежда прѣдпочтително нощемъ, слѣдъ прѣкратаването на огъня, но могатъ да бждатъ използвани за цѣльта и бурни и мъгливи дни. Наблюдава се, щото отдѣлнитѣ команди да си не врѣдятъ една на друга.

1) *Дѣйствиата слѣдъ заемането последната стрѣлкова позиция (шурмова позиция, последна паралелъ).*

37. Слѣдъ като пѣхотния огънь отъ окопнитѣ позиции (паралелитѣ) бжде достатъчно силенъ за дѣятелно участие въ борбата, обсадната артилерия се стареа съ своя огънь да вземе колкото е възможно по-бързо и рѣшително връхъ надъ неприятелската артилерия, която накарва да замлъкне и се повече и повече се обръща къмъ разрушение на веркитѣ и прѣградитѣ, най-вече въ избранитѣ за шурмъ опорни пунктове.

Наблюдаването резултатитѣ отъ борбата, и главно поведението на противника, неговата изново възкръснала дѣятелностъ въ огъня и излазкитѣ, степенѣта на неговата бдителностъ и упорностъ въ врѣме на нашитѣ нощни атаки противъ неговитѣ стрѣлковни окопи и батареи, дѣятелността му по възобновяването и усъвършенствуването на еднитѣ и другитѣ и пр., всичко това, най-послѣ, ще ни позволи да налучимъ момента, когато ще трѣбва да се прѣстрои послѣдната стрѣлкова позиция въ шурмова — и да се прѣдприеме изъ нея шурма.

38. Прѣдъ шурма се насочва съсрѣдоточенъ огънь, както отъ обсадната, тъй и отъ полската артилерия противъ подлѣжащитѣ на атака укрѣпления, съ цѣль да се унищожатъ и послѣднитѣ останали закрития и да се тероризира гарнизона имъ. Стараятъ се съ фланговъ огънь отъ полскитѣ батареи да унищожатъ фланкирующитѣ, междиннитѣ укрѣпления и постройки, а сжщо фланкирующитѣ рововетѣ изкуствени прѣпятствия. Пробиватъ бреши въ послѣднитѣ. Ако е нужно за тая цѣль подаватъ се своєврѣменно напредъ нѣкои и отъ обсаднитѣ батареи.

39. Фортовитѣ и др. опорни пунктове се атакуютъ едноврѣменно отъ фронта и отъ къмъ горжата; въ сжщото врѣме се шурмуватъ и междиннитѣ между атакванитѣ фортове въ много пунктове, удобни за прѣвземане и обръщане въ своя полза. Обаче, не трѣбва да се връзваме напредъ съ голѣми сили въ междиннитѣ между фортоветѣ, като оставяме послѣднитѣ задъ себе си и на фланговетѣ си.

40. Шурма се произвежда отъ прѣсни войски съ фронтъ възможно широкъ, който да обема, както главнитѣ укрѣпления, така и позицията между тѣхъ. Изпълнението му се прѣдприема отъ най-близката до противника паралелъ, щомъ се види че противника е достатъчно поколебанъ, че пролѣзитѣ сж готови и че фланкирующитѣ и бронирани постройки сж обезвредени. Атакува се внезапно. Противъ укрѣпленията се насочватъ отряди състоящи отъ пѣхота, пионери, а по нѣкогажъ и тежка полска артилерия, раздѣлени на колонии, съ отдѣлни началници.

41. Противъ междинната позиция се формиратъ силни шурмови отряди, къмъ които се придаватъ пионери и тежка артилерия споредъ нуждата. Резервитѣ слѣдватъ задъ тѣхъ; отдѣлни флангови отряди прикриватъ фланговетѣ. Полската артилерия подкрѣпя шурма и се държи въ готовностъ, както тя, така и тежката полска артилерия, да настѣпятъ къмъ завладѣнитѣ позиции.

42. Войскитѣ се приготвятъ заблаговрѣменно и ги упражняватъ да се обръщатъ съ шурмовитѣ при-

способления. Тия прибори, също както и нужните взривчати състави сж сложени правилно на земята, въ групи по числото на щурмовитъ колони, въ инженерното депо, а послѣ на щурмовата позиция. Мѣстата на щурмовитъ войски и снаряди се обозначаватъ съ надписи.

43. Щурмовитъ снаряди се прѣнасятъ въ послѣдната паралелъ отъ пионеритъ, които състоятъ при тѣхъ, по възможность въ надвечерието на щурма, или пъкъ рано до разсѣване. Резервнитъ приспособления и снаряди се разполагатъ възможно близко, не по-далечъ отъ непосредствено слѣдующата паралелъ.

44. Командующия обсадата урежда подробно-ститѣ по щурма, съ заповѣдь за щурма до началницитѣ на секторитѣ. Началницитѣ на разнитѣ отряди съставятъ съотвѣтствующитѣ частни заповѣди, допълнени отъ словеснитѣ разяснения на началницитѣ за да се обезпечи единството въ дѣйствиетата и да се прѣдупрѣдятъ недоразумѣнията. Всѣка щурмова единица се съставя отъ щурмови отряди къмъ които се придаватъ команди пионери, които да разчистятъ въ послѣдната минута пролѣзитѣ прѣдъ и въ рова — за да унищожатъ новитѣ прѣгради, които биха могли да бждатъ въздигнати, за да дѣйствуватъ противъ фланкирующитѣ постройки, даже тогачъ когато послѣднитѣ изглеждатъ да сж обезвредени; за да маневриратъ съ щурмовитъ снаряди и приспособления, за да прѣминатъ рова, за да отворятъ вратитѣ, за да разрушатъ минитѣ и миннитѣ проводници, за да приведатъ въ мълчане броневитѣ постройки, които още стрѣлятъ, за да укрѣпятъ и помогнатъ на обсадната артилерия.

45. Нѣколко щурмови отдѣления, силата на които не трѣбва да надминава една рота, ще иматъ за обектъ, въ зависимостъ отъ пролѣзитѣ направени въ прѣпятствията, издаденитѣ части, входоветѣ и горжитѣ. Да се избѣгва всѣко стѣпяване на войски. Формата на хората, които ще маневриратъ съ щурмовитѣ снаряди, ще се състои отъ фуражка, пушка,

патронташъ, торба, маторка за вода, шинелъ и инструментъ. Формата на пионеритѣ, както бѣ казано въ § 32.

46. Щурмовитѣ части настѣпватъ подъ покрива на тъмнината и заематъ щурмовата позиция подъ рѣководството на пионеренъ офицеръ, запознатъ съ мѣстото. Тамъ тѣ се настаняватъ по начинъ, щото слѣдъ разсѣване да не ставатъ вече никакви прѣдвижения.

47. Въ очакване за пристигането на щурмовитѣ отряди, пионеритѣ произвеждатъ още веднажъ една послѣдния рекогносцировка на подстъпитѣ, обозначававатъ пхтия, по който ще се върви, съ трасировъчно вѣже, разхвърлятъ новитѣ прѣпятствия, които биха могли да задрѣстятъ пролѣзитѣ. Всичкитѣ пионерни команди трѣбва да влѣзатъ въ състава на щурмовитѣ отряди прѣди назначения за щурма моментъ. Артилерията и пѣхотата продължаватъ своя огънь.

48. Щомъ като назначения за щурма моментъ настѣпни (часовницитѣ се свѣриватъ заблаговрѣмено¹⁾) артилерията прѣмѣства огъня и щурмующитѣ войски настѣпватъ безъ шумъ, пионеритѣ заедно съ веригата, за да разчисти още пролѣзитѣ и унищожи фланкирующитѣ части.

49. Незабавно слѣдъ веригата слѣдватъ, ако е нужно, още пионери съ снарядитѣ за прѣодоляване рова, за отстраняване прѣпятствията, които биха могли да се срѣщнатъ задъ него, за да приведатъ въ мълчане бронираниитѣ постройки. Ако движението бжде заблѣзано отъ противника, да се употребятъ всички мѣрки за бързо напрѣждане.

50. Щурма на укрѣпленията е полезно да се почва единъ часъ прѣди залѣзване на слънцето, за да може пѣхотата да ги завземе съ настѣпване на мрака, когато тя се и утвърдява окончателно въ тѣхъ. Въ тъмнината отбръняющия е лишенъ отъ възможността да ги обстрѣлва съ артилерийски огънь и да произвежда при неговото съдѣйствие своитѣ контръатаки.

¹⁾ Или се дава сигналъ по телефона.

51. Ако укрѣплението е взето, завзематъ се входовѣтъ и се изпращатъ писнери, които да изслѣдватъ вътрѣшността отъ мини. Пѣхотниците се задържатъ въ укрѣплението, докогато изслѣждането е свършено и докогато сдадатъ барутните погребѣ. Разредяването на минните камери се произвежда само слѣдъ като излишните хора отъ шумящите части напуснатъ укрѣплението. Горжата се заема съ митраляози за отбиване контръ-атаките.

52. Ако е достигнатъ успѣхъ въ междината между главните укрѣпления, то нека се използва тоя успѣхъ възможно повече, като се подаде пѣхотата напредъ и взетите части отъ позицията се приведатъ въ отбранително състояние. Резервите пъкъ да заематъ шумовата позиция, за да сж подъ ржка въ случай на контръ-атака отстрана на отбраната.

53. При упорна отбрана, при която огъня не е окончателно погасенъ, която угрожава съ мини, при която рововетъ съ вертикални прѣгради иматъ закрита флангова отбрана, която не е могла да бжде унищожена отдалечъ, или която не може да бжде приведена къмъ мълчание въ момента на самия шумъ, ще стане нужда да се прибѣгне къмъ крайно бавните приеми на минната война, та при помощта на минните галерии да се завоюва надземното и подземното пространство и се проникне до ескарповата стѣна и разруши както нея, тъй и фланкирующите рововетъ постройки, за да се направятъ нужните бреши и обвали.

д) Повторния ударъ.

54. Слѣдъ като атакующия се утвърди въ единъ участъкъ отъ отбранителната линия, трѣбва незабавно да се пристѣпи къмъ ново развърщане, като разположи нови батареи противъ пѣхотните и артилерийски позиции на крѣпостта, сега вече влѣзли въ сферата на мѣткия огънь на обсадната артилерия и чрезъ движение съ подстѣпи и нови стрѣлковы позиции напредъ, да атакува главната ограда или втората от-

бранителна линия, ако такава има, и да не дава почивка на потресения и изтощенъ противникъ. Това може да накара отбраната да издигне по-скоро бѣлия флагъ, безъ да става нужда да се водятъ кръвопролитни шумове до послѣдния валъ.

Съставъ и сила на обсадния отрядъ (армия). Организация на неговия щабъ и длѣжностите на началствующите лица.

55. Обсадния отрядъ трѣбва да включва въ себе си слѣдующите служби:

- 1) Щабъ на отряда;
- 2) Извѣстно число пѣхотни дивизии съ полската имъ артилерия;
- 3) Тежка полска артилерия;
- 4) Обсаденъ артилерийски паркъ;
- 5) Пионери;
- 6) Обсаденъ пионеренъ паркъ;
- 7) Телеграфна и телефонна часть;
- 8) Желѣзнопътна часть;
- 9) Полска желѣзница;
- 10) Освѣтителни отдѣления;
- 11) Въздухоплавателно отдѣление;
- 12) Санитарна часть;
- 13) Интендантска часть и
- 14) Тилово управление.

56. Щаба на обсадната армия се формира както щаба на частната армия. Освѣтъ това въ него влизатъ:

- а) Началника на обсадната артилерия.
- б) Началника на инженерите.
- в) Двама щабъ-офицери: единъ за телеграфната часть, другъ за желѣзнопътната.

57. Числото на пѣхотните дивизии зависи отъ специалните условия на крѣпостта и протяжението на атакующия фронтъ; може да бжде прието сѣбано отъ 1½ до 2 дивизии на километръ, съ съответствующата полска артилерия. На неатакуваните фронтове отдѣлните отряди се разчитватъ така, щото

стражевата служба на охраняващите части да може да се носи от четире смѣти.

58. Къмъ всѣка дивизия се прибавя:

а) Тежка полска артилерия около три батареи;

б) Освѣтително отдѣление — два прожектора отъ 60 и 90 см. и свѣтящи се ракети.

59. Обсадния артилерийски паркъ се формира споредъ прѣдварителна смѣтка, като се има прѣдъ видъ, щото навѣснодѣйствующитѣ оржидя да сж при-
близително два пѣти повече отъ прицѣлнодѣйству-
ющитѣ.

60. Пионеритѣ се разчитватъ по двѣ роти на дивизия и по двѣ роти въ всѣки секторъ на атаку-
вания фронтъ.

Обсаденъ инженеренъ паркъ по прѣдварителна смѣтка.

Желѣзнопѣтни роти двѣ: една експлоатационна и една строителна.

Телеграфенъ паркъ — единъ.

Полска желѣзница по прѣдварителна смѣтка.

Въздухоплавателни отдѣления състоящи се отъ единъ змѣйковъ и единъ сферически балони — по едно на секторъ.

Длъжности на началствующитѣ лица.

а) *Командующия обсадната армия (отрядъ).*

61. Той се ползува съ правата на командующия частна армия. Той е длъженъ да употреби всички сръдства, за да доведе възможно бързото падане на крѣпостта, като използвава по най-енергиченъ начинъ сръдствата съ които разполага за обсадата. Чрѣзъ своеврѣменно и умѣло развѣждане, той трѣбва да добие необходимитѣ свѣдѣния и данни за използване грѣшкитѣ или недостатѣцитѣ на отбраната и да примѣни ония способности за атака, които той счита за най-цѣл-
сообразни при дадената обстановка и разполагаемитѣ сръдства. За тая цѣль рекогносцировкитѣ той ръко-
води лично и съставя планъ за атаката на крѣпостта.

Относително разрушението на разнитѣ желѣзнопѣтни и др. съоръжения, той получава нужната директива отъ главнокомандующия. Непосрѣдствени изпълнители на волята му сж: началникъ щаба, началника на артилерията, началника на инженерната частъ и начал-
никитѣ на отдѣлитѣ въ блокадата. Той ръководи лично всичкитѣ операции въ сферата на атакуемата зона, като по свое усмотрение я раздѣля на сектори, като назначава и съотвѣтствующитѣ началници. Въ района на блокадата той приема нужнитѣ полицейски и административни мѣрки за изселване на жителитѣ и установяване наблюдение надъ тѣхъ, за да не да-
ватъ свѣдѣния на гарнизона върху състоянието или дѣйствието на блокадния отрядъ.

б) *Началника щаба.*

62. Началникъ щаба на армията има сѣшитѣ обязанности, както и началникъ щаба на частна армия. Нему сж осѣнѣ това подчинени интенданта, леѣбду-
ющия санитарната частъ и тилового управление, теле-
графната, желѣзнопѣтната и въздухоплавателни части.

Забѣлѣжка. Ония телеграфни и желѣзнопѣтни съобщителни сръдства, които сж прѣдани на об-
садната артилерия за обслужване нуждитѣ ѝ, се под-
чиняватъ непосредствено на началника на тая артилерия.

в) *Началника на артилерията.*

63. Началника на артилерията е помощникъ на командующия обсадния отрядъ (армия) по ръково-
дене артилерийската частъ при атаката. Той привежда въ изпълнение разпоредбитѣ на началника на обса-
дата по възложенитѣ на артилерията задачи. Той се грижи за цѣлѣсообразното употребѣние на обсадната и полска артилерии, за своеврѣменното снабдяване съ бойни припаси и устройството на артилерийскитѣ пар-
кове. Той, на основание рекогносцировкитѣ и други данни, прѣдставя планъ за разположението и дѣй-
ствието на обсадната артилерия и разположението на

главния и междинния артилерийски паркове и нужните съобщения между тях и съ тила, за обезпечение снабдяването съ бойни припаси. Той своевременно изисква да се прикомандируват нужните въздухоплавателни отдели с прожектори и др. технически войски — (железнопътни, телеграфни и пр.).

в) Началника на инженерната част.

64. Началника на инженерната част е помощник на командующия обсадния отряд, по всички въпроси отнасящи се до укрѣпяването на позициите и близката (инженерна) атака. Той представя предложенията относително разпредѣлението и употреблението на инженерните части и паркове, блѣ за съгласуване дѣйствиата на пионерите съ другите родове войски при обсадните работи. държи въ извѣстност постоянно началника на обсадния отряд за състоянието и силата на укрѣпленията и отбранителните позиции на крѣпостта. Той може да изисква отъ началниците на инженерите въ секторите рапортъ върху състоянието на работниците, запасите и материалите въ секторалното дело, резултатите отъ разкопковките и пр. Той възбужда въпроси относително попълването на необходимите инженерни средства за атаката. Има общъ контролъ въ техническо отношение върху цѣлѣсообразното използване на железнопътните и телеграфни средства на обсадния отряд и снабдяването имъ съ имущество.

д) Завѣдующия телеграфната частъ щабъ офицеръ.

65. Завѣдующия телеграфната частъ съставя проектъ за свѣрзката между обсадния отрядъ съ държавните телеграфни и телефонни линии въ тила до послѣдния етапенъ пунктъ, а също за свѣрзка по между щабъ на отряда съ щабовете на корпусите и дивизиите включително. Той се грижи за тяхната постройка и съдържание въ изправно състояние, като докладва на началника щабъ своевременно за необ-

ходимите мѣрки и средства за изпълнението на възложената му задача.

е) Завѣдующия железнопътната частъ щабъ-офицеръ.

66. Завѣдующия железнопътната частъ приготвя проектъ за железнопътната свѣрзка съ обикновени или тѣсно колѣйни линии, послѣдната железнопътна станция съ главния артилерийски паркъ, инженерното депо и нужните междинни депа и паркове и обсадните батареи. Той се грижи за изпълнението на проекта и съдържанието линиите въ изправностъ, като докладва своевременно на началника щабъ за нужните средства и мѣрки по изпълнение възложената му задача.

Забѣлѣжка. Грижата за поправка или постройка на обикновените пѣтица и мостове за свѣрзка съ тила дѣжи върху тилового управление, а за позиционните пѣтица и съобщения въ секторите на съответствующите инженери въ секторите.

ж) Началника на сектора въ атакуваната зона.

67. Началника на сектора въ атакуваната зона е началникъ на всички войски находящи се въ сектора за изключение на обсадната артилерия. Той ръководи независимо дѣйствиата въ своя секторъ съгласно общите указания на началника на обсадата. При атаката на предните неприятелски позиции, ако стане нужда, иска съдѣйствието на обсадната артилерия или получава въ своя разпоредба тежка полска артилерия. Той дава нужните разпоредби за охраната на построените окопни позиции (паралели).

68. Непрѣстанный бойни сѣлсквания, съ които се отличава постепенната атака на крѣпостта, предизвиква и особенни служебни наряди, а именно на:

1) *Дежуренъ генералъ (полковникъ).* Такъвъ се назначава ежедневно по установения редъ. Той командува дежурната частъ, обязана да пази заетите позиции и окопните караули, които се назначаватъ

да прикриватъ работниците въ окопнитѣ позиции. Въ помощъ нему се назначаватъ артилерийски и инженерни офицери.

2) *Граншей майори*. Тѣ сж помощници на дежурния генералъ. Тѣ се грижатъ за своеврѣмното и правилно разпрѣдѣление на работниците и окопния караулъ. Наблюдаватъ за хода на работата и реда въ окопнитѣ линии и се грижи за разнитѣ видове съобщения между тѣхъ и заднитѣ пѣтища. Турятъ показатели на пѣтищата и се грижатъ за устройството на прѣвѣрзочни пунктове и снабдяване съ всичко необходимо окопнитѣ караули.

Обща обязаность на всички чинове при атаката на една крѣпость.

69. Тѣ сж двѣ: 1) стрѣмежъ съ всички физически и морални сили за най-близко сближение съ противника за стрѣлба въ упоръ.

2) Заетата веднѣжъ позиция или часть отъ нея да се не напуца подъ никакъвъ прѣдлогъ и се удържа до послѣдня крайность, като сжщеврѣменно се прие-матъ най-дѣйствиелни и рѣшителни мѣрки за окончателното ѣ съхранение въ наши рѣцѣ.